

PIONIEREN

Ervaringen van de eerste sportformateurs

Tekst: **Sandra van Maanen**

Vorig jaar was het Nationaal Sportakkoord een feit, nu worden stappen gezet om op lokaal niveau ambities te formuleren voor een sterke, duurzame en toegankelijke sport- en beweegsector. Zo'n vertaling op maat, dat unieke lokale sportakkoord, is voor gemeenten én sportsector uitdagend. Je moet niet alleen de situatie goed in beeld hebben, maar ook weten welke partners van belang zijn om die ambities te bereiken.

Om sneller tot een goed lokaal sportakkoord te komen stellen gemeenten sportformateurs aan: matchmakers die partijen met elkaar in contact brengen. Ze werken niet namens gemeenten en worden evenmin aangestuurd vanuit een sportclub of lokale partner met belang. Het zijn onafhankelijke professionals die met kennis van zaken en ervaring aan de slag gaan. Hun eerste taak is het formeren van een kerngroep. Dat alleen al is uitdagend. Niet in de laatste plaats dankzij gemeenten die het soms lastig vinden verantwoordelijkheid los te laten. Toegeven dat lokaal sportbeleid niet exclusief hun verantwoordelijkheid is valt niet mee. Maar ook sportverenigingen moeten wennen.

We spreken vijf sportformateurs die binnen de eerste tranche aan de slag gingen.

Hoe gaan ze te werk, waar lopen ze tegenaan? Hoe zorgen deze pioniers ervoor dat alle partijen waarmee verbinding wordt gezocht meteen worden aangesloten? Lukt het sportclubs aan tafel te krijgen? We willen het allemaal weten!

Ine Klosters, sportformateur in de gemeente Medemblik

“Ik ken West-Friesland goed, werk hier al lang als adviseur in de sport. Het is een mooie omgeving, een met een typische ons-kent-onscultuur. Juist hier is het belangrijk onafhankelijk kwartiermaker te zijn. Ik weet voldoende, maar heb geen direct belang.

Begin augustus ben ik gestart met het benaderen en informeren van partijen die de intentieverklaring ondertekenden. Ik sprak verenigingen en zocht contact met het onderwijs, zorg en welzijn en bijvoorbeeld de sportservice. Wat belangrijk is? Je moet verder durven kijken, naar heel West-Friesland in dit geval. Om lokaal invulling te geven aan het Sportakkoord moet regionale samenwerking op orde zijn. Hoe geef je daar vorm aan, hoe zorg je ervoor dat aanbod breder wordt ingezet?

De verantwoordelijkheid die ik als formateur pak wordt begrepen door de gemeente. Nu wel. Ik heb de beleidsmedewerker sport duidelijk gemaakt wat mijn taak is. Dat leverde opluchting op. De wethouder vindt het soms lastig, die voelt zich heel verantwoordelijk. Daarom stuur ik met regelmaat updates over waar ik mee bezig ben. Dat geeft rust. Wat me opvalt is een bepaald soort desinteresse bij sportverenigingen. Velen hebben geen idee wat het lokale sportakkoord voor hen betekent. Deels is dat te verklaren. Verenigingen leven van weekend naar weekend, de regelwijjtte beslaat krap een week. Beleid vaststellen dat verder reikt vinden ze lastig. Daarnaast zijn ze gewend eerst naar de gemeente te kijken, die moet het maar oplossen voor ze. Dat is een merkwaardige draai, vaak zijn zij het toch die roe-

pen dat ze dingen anders willen? Nu staan ze zelf aan het roer, mogen zij bepalen hoe hun rol er binnen het lokale sportakkoord uit komt te zien. Het is leuk dat dit ontstaat, dat dit zichtbaar wordt. Hierdoor krijgen verenigingen de kans te groeien.

“Wat me opvalt is een bepaald soort desinteresse bij sportverenigingen”

Binnen het sociaal domein krijgt sport in Medemblik een plek. Er wordt al gekeken naar sportfusies, samenwerkingen waardoor multisportaanbieders voor een veel bredere doelgroep aantrekkelijk worden.

Maatschappelijke organisaties doen hetzelfde. Laatst hoorde ik dat een bewoner van een leefgroep in Wognum in zijn buurt geen passend beweegaanbod vond, maar wel in een gemeente verderop. Binnen het sportakkoord moet een visie ontstaan waarbij gemeentegrenzen vervagen.

Of dat wat ik in beweging zet doorgaat zodra mijn taak erop zit? Echt wel! Ik werk nauw samen met de lokale adviseur sport en die blijft. Daarnaast vertrouw ik op de Medemblikkers zelf. Die laten zich de kansen die het lokale sportakkoord oplevert niet zomaar afpakken.”

Miriam van Moll,
sportformateur gemeente
Helmond, Mook en Middelaar,
Someren, Waalre, Best, Laarbeek
en vier Kempen-gemeenten
(regionaal sportakkoord)

“Ik ben regiomanager sport & bewegen in alle Brabantse gemeenten waar ik sinds deze zomer als sportformateur fungeer. Ik ken het lokale en regionale veld goed, maar heb geen direct belang bij de partners die er actief zijn.

**“Sportformateurs
zijn er om beleidsmede-
werkers in de sport
te ontzorgen, druk
weg te nemen”**

Deze zomer ben ik begonnen met inspiratiebijeenkomsten. Alle sectoren waren vertegenwoordigd, waardoor het mogelijk was om meteen per thema input op te halen. Opvallend was dat de sportsector zelf, de verenigingen vooral, moeite heeft tijd vrij te maken voor dit soort bijeenkomsten. Ze willen aangesloten blijven op het sportakkoord, maar drijven op vrijwilligers. Ik snap ook wel dat die soms voor de keuze staan: Wordt het de Algemene Ledenvergadering of de bijeenkomst rond het sportakkoord? Daarom is het belangrijk maatwerk te leveren, te bespreken wat de beste manier is om zo veel mogelijk input op te halen. Beleg je bijeenkomsten of organiseer je het pragmatischer door aan te sluiten bij bestaande overlegstructuren of individuele gesprekken? Het gaat toch om de uitkomst, het moet hún akkoord zijn.

Mijn rol wordt door de gemeenten gezien en geaccepteerd. Sportformateurs zijn er om beleidsmedewerkers in de sport te ontzorgen, druk weg te nemen. Wij trekken de kar, maar stemmen ook af. Gemeenten vinden het spannend: Wat wordt de uitkomst, welke ambities worden geformuleerd en hoe gaan we ermee aan de slag als de sportformateur weer uit beeld is? Om dat goed te doen vragen we veel, ja.

Nu al zie ik dat alle beleidsterreinen worden betrokken om tot een goed sportakkoord te komen. Soms zit ik met meerdere beleidsmedewerkers tegelijk aan tafel. Zo hoort het. Wil je sport als middel inzetten, dan moet vanuit de basis worden samengewerkt tussen sectoren.

Mijn taak als sportformateur richt zich ook op het formeren van een kerngroep. Een groep met gedreven professionals die de kar trekt, ervoor zorgt dat ambities worden uitgevoerd. Dat doen ze niet zelf, daarbij betrekken ze partners van het sportakkoord. Gemeenten maken uiteraard deel uit van de kerngroep. Als regiocoördinator blijf ik, ook als mijn rol als sportformateur is uitgespeeld, op de achtergrond aanwezig en bereikbaar. Dat lijkt me voor gemeenten een voordeel.”

Christa Hoeksema,
sportformateur gemeenten
Assen, Borger-Odoorn en
De Wolden

“Als zelfstandig adviseur sport & bewegen en gezonde leefstijl ben ik al jaren actief in de noordelijke provincies. Ik adviseer gemeenten over sportbeleid en onderzoek, ik ben deskundig en onafhankelijk. Dat laatste is een belangrijke voorwaarde voor mijn rol als sportformateur.

Al voor de zomervakantie ben ik in de drie gemeenten begonnen met gesprekken. We zijn een heel eind op weg, ik verwacht dat de eerste gemeente nog voor de kerst een lokaal sportakkoord heeft. De tweede zal na de feestdagen zover zijn. De laatste heeft meer tijd nodig, daar zal in maart of april een lokaal akkoord liggen.

Er zijn vooral veel bijeenkomsten met bewoners gehouden, en daaruit zijn wensen opgehaald. Wat willen inwoners graag, wat kunnen ze zelf en welke organisaties kunnen bijdragen? In Assen krijgt het sportakkoord puur vanuit bewonersinitiatief vorm, daar zie je een heel mooi proces op gang komen. Bij Borger-Odoorn en De Wolden zijn

de gemeenten juist veel zichtbaarder in het proces.

Gemeenten werken coöperatief mee, zien de waarde van een lokaal sportakkoord. Het kost ze soms wat moeite de regie uit handen te geven. Daar waar al ervaring met bewonersinitiatieven is opgedaan, hoor je dat het lastig kan zijn blijvende betrokkenheid te creëren. De rol van sportverenigingen is in sommige gemeenten heel bescheiden. Ze durven wel toe te geven dat ze problemen hebben, maar regie pakken is lastig. Op andere plekken zijn verenigingen juist weer de aanjagers.

“Eigenlijk is het te gek een lokaal sportakkoord in zo’n korte tijd te realiseren”

Partijen aangesloten houden is een klus, maar ik probeer de netwerken, de bestaande structuren, te benutten. In een van de gemeenten ligt een nieuwe cultuurnota, waaraan een hele lijst partners verbonden is. Zo’n schat aan informatie, zo’n netwerk, gebruik ik graag.

Een lokaal sportakkoord kost tijd, je gaat een heel proces in. Eigenlijk is het te gek zo iets in zo’n korte tijd te realiseren. Ook gemeenten willen meer tijd. De dynamiek per gemeente verschilt enorm, op elke plek geldt een ander uitgangspunt, zijn andere partijen actief en is de situatie uniek. Zo krijgt elk sportakkoord een eigen signatuur. Zodra er een lokaal sportakkoord ligt begint het pas! Ik bemoei me met het proces van inventariseren, probeer zo veel mogelijk aandachtspunten vast te leggen en voorwaarden voor continuïteit te borgen. De waarde van het sportakkoord is dat het iets in beweging zet. Aandacht voor sport en wat het kan bieden is alleen maar goed.”

Adviseur lokale sport - sportformateur

Alle betrokken partijen hebben er baat bij dat de sportformateur en de adviseur lokale sport goed met elkaar samenwerken. Heeft binnen uw gemeente de sportformateur nog geen contact met een adviseur lokale sport, stuur dan een mail naar adviseurlokalesport@nocnsf.nl met daarin naam, contactgegevens en naam van de gemeente. Ook als u als sportformateur een nieuwe gemeente bedient of gaat bedienen, stuur dan zo spoedig mogelijk een mailtje naar datzelfde emailadres.

**Maurice Ambaum,
sportformateur gemeenten
Venray en Venlo**

“Ik ben jaren sportjournalist geweest en heb een eigen bedrijf op het gebied van marketing en communicatie, met veel sportgerelateerde opdrachtgevers. Dan ben je, zoals dat heet, in de sport verankerd. Dit voorjaar ben ik als sportformateur aan de slag gegaan in Venray. In Venlo is het traject wat later deze zomer gestart.

**“Soms zie je de
worsteling bij de
gemeente: In hoeverre
mag ik me bemoeien
met de inhoud?”**

Al in oktober kon voor de gemeente Venray het Leefstijlakkoord worden gepresenteerd. Er is bewust gekozen voor leefstijl in plaats van sport in de titel, omdat dat laatste een te smalle basis is voor hetgeen Venray ambi-

eert. Het resultaat is dat ruim tachtig partners aanhaakten en dat bijvoorbeeld alle supermarktmerken zich verbinden aan één campagne. De projectgroepen presenteren tien concrete ideeën waarmee vitaliteit en gezonde leefstijl van inwoners wordt gestimuleerd. Beweging is belangrijk, maar voeding, slaap en sociaal leven ook. Sport wordt niet als doel op zich gezien.

De gemeente geeft regie uit handen, is partner in het geheel en heeft daarmee een andere rol dan gebruikelijk. Soms zie je de worsteling: In hoeverre mag ik me bemoeien met de inhoud? Tegelijk juicht de gemeente toe dat nu ook andere partijen betrokken worden. De rol van de gemeente is soms wat diffuus, niet alle verhalen kloppen en daar kun je last van hebben tijdens het proces. Voor het proces moet duidelijk zijn wat de rol is.

Het vermoeden dat ideeën zomaar weer losgelaten worden heb ik niet, het draagvlak en de motivatie om samen te werken zijn groot. Alert moet je blijven, vind ik. Het zou zonde zijn als van zulke mooie plannen niets terecht komt. Dat geldt voor Venray en ook voor Venlo. Daar wordt serieus werk gemaakt van de basisschool van de toekomst, als aanjager om samen met partners de hele wijk gezonder en fitter te maken.”

“Soms zie je de worsteling bij de gemeente: In hoeverre mag ik me bemoeien met de inhoud?”

**Martin van der Gugten,
sportformateur Zandvoort
en Haarlem, inmiddels in
Amersfoort en Zaanstad**

“Als onafhankelijk procesbegeleider geef je richting aan het werkproces en zoek je verbinding met organisaties die ‘iets’ met sport en bewegen hebben. De uitwerking van het sportakkoord moet vooral vanuit de samenwerkende partijen komen. Al is het wel handig dat je als sportformateur ook op de hoogte bent van de inhoud. Hierbij komt mijn ervaring als bewegingswetenschapper én organisatieadviseur goed van pas.

Het is niet altijd eenvoudig om externe partijen mee te krijgen. Ik verwachtte dat er meer lijntjes zouden liggen. Vooral het vinden van de juiste personen met een breed netwerk in onderwijs, zorg, welzijn en economie blijkt best een opgave. Je bent in eerste instantie aangewezen op de contacten en netwerken die er al zijn. Les is dat je dit in het begin goed moet aanpakken. Er gedurende het proces partijen bijhalen valt niet mee. Als je iemand wilt meekrijgen moet je vooral bellen en niet mailen.

Ik ben best tevreden over het werkproces en de sportakkoorden, er is in vier maanden (minus de zomervakantie) veel gebeurd. Pas achteraf zie je dat nog niet alle kansen verzilverd zijn. Ik had nog meer schoolbesturen, zorgverzekeraars en bedrijfsleven willen betrekken. Misschien kan dat op landelijk niveau gestimuleerd worden?

Goed is te beseffen dat het lokale proces doorgaat, ook al ligt het sportakkoord er. Deze akkoorden zijn immers niet in beton gegoten, er is altijd ruimte voor nieuwe partners om aan te haken. Veel gemeenten hebben subsidieregelingen die daarvoor aangewend kunnen worden.

Als sportformateur heb je een tijdelijke rol. In Zandvoort en Haarlem neemt een kleine

kerngroep nu de regie. Misschien blijkt er straks in de praktijk toch wel behoefte aan een kritische buitenstaander. Ik heb in de eerste tranche in Zandvoort en Haarlem gewerkt, daar zijn de sportakkoorden goedgekeurd. In de tweede tranche ben ik nu gestart in Amersfoort en Zaanstad. Leuk is dat deze gemeenten vrijwel even groot zijn, maar ook heel verschillend in de uitwerking. Ik verwacht zeker dat de plannen die in de sportakkoorden staan uitgevoerd worden. Benieuwd ben ik of partijen ook écht met elkaar in verbinding blijven, elkaar opzoeken. Het risico bestaat dat zodra de akkoor-

den er liggen en de formateur vertrokken is, iedereen overgaat tot de orde van de dag. In zo'n korte tijd kun je de hele mindset niet veranderen, mensen moeten daar tijd voor krijgen en nemen. Ik proef wel enthousiasme om met elkaar in verbinding te blijven. Bovendien liggen er afspraken over monitoring en kennisuitwisseling gedurende de uitvoering van de sportakkoorden. Goed is dat er volgend najaar opnieuw een gezamenlijke aanvraag voor de uitvoeringsgelden 2021 moet worden gedaan. Dat is toch weer een extra reden elkaar op te zoeken.”

“Het risico bestaat dat zodra de akkoorden er liggen en de formateur vertrokken is, iedereen overgaat tot de orde van de dag”

